

Koç, E. S. (2016). Türkiye’de ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, Cilt 16 (1), 198-216.

Geliş Tarihi: 11/08/2015

Kabul Tarihi: 16/12/2015

DOI: 10.17240/aibuefd.2016.16.1-5000182918

TÜRKİYE’DE İLKÖĞRETİM PROGRAMLARININ DEĞERLENDİRİLMESİNE YÖNELİK YAPILAN LİSANSÜSTÜ TEZLERİN İNCELENMESİ (2005-2014)

Emine Seda KOÇ*

ÖZET

Bu çalışmada ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik olarak yapılmış lisansüstü tezlerin incelenerek program geliştirme süreçlerine ilişkin önemli dönütler elde edilmesi amaçlanmıştır. Buna göre Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi’nin veri tabanında yer alan ilgili 142 tez çalışma kapsamına alınmıştır. Söz konusu tezler araştırma sorularına göre içerik analizi yapılarak incelenmiştir. Araştırma bulgularına göre incelenen tezlerin çoğunluğunun 2007-2009 yılları arasında yürütüldüğü, yüksek lisans düzeyinde olduğu, kadın yazarlar tarafından hazırlandığı, danışmanlığını yardımcı doçent unvanına sahip akademisyenlerin yaptığı ve nicel yöntemle gerçekleştirildiği görülmüştür. Araştırmada ayrıca tezlerde veri kaynağı olarak sıklıkla öğretmen görüşlerine başvurulduğu ve buna göre öğretmenlerin programlara ilişkin genel olarak olumlu bir yaklaşım içerisinde olmalarına rağmen program felsefesi hakkında yeterince bilgi sahibi olmamaları başta olmak üzere birtakım eksiklikler nedeniyle uygulamada istenilen verimliliğe ulaşamadığı yönünde görüş bildirdikleri belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Program Değerlendirme, İlköğretim Programları, Lisansüstü Tezler

AN ANALYSIS OF DISSERTATIONS WRITTEN ABOUT EVALUATION OF THE PRIMARY EDUCATION CURRICULA IN TURKEY (2005-2014)

ABSTRACT

In this study it was aimed to obtain effective feedback for curriculum development processes by analyzing the dissertations written on the evaluation of the primary education curricula. Accordingly, 142 thesis on the database of the Committee of High Education were analyzed. Content analysis was used to examine the dissertations in accordance with research questions. According to the findings of the study, it was concluded that the majority of the analyzed thesis were at master level and written between 2007 and 2009, prepared by female writers by the counselling of assistant professors and conducted according to the quantitative method. Also it was found out that teachers’ opinions were frequently used as data source in the thesis and although teachers were generally in a positive approach in terms of the program they commented that the curricula couldn’t be used efficiently due to some defectiveness especially the lack of knowledge about the curriculum philosophy.

Key Words: Curriculum Evaluation, Primary Education Curricula, Dissertations

* Kastamonu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü/EYTPE Anabilim Dalı,
e-mail: eskoc@kastamonu.edu.tr

1.GİRİŞ

Eğitim süreçleri sonunda hedeflenmiş olan çıktılara ulaşılabilmesi için pek çok belirleyici unsur yer almakla birlikte söz konusu bu unsurlar içerisinde şüphesiz ilk akla gelenlerden biri eğitim programlarıdır. Eğitim programlarının niteliği ve bu programlardan yararlanılma düzeyi belirlenen eğitim hedeflerine ulaşılmasında önem taşımaktadır. Eğitim programları, eğitim hedeflerine ulaşmada bir yol haritası olarak düşünülebilir. Bu nedenden ötürü hazırlanan programların niteliğini arttırmaya yönelik olarak gerçekleştirilen “program geliştirme” süreçlerinin sürekli olarak devam ettirilmesi gerekmektedir.

Program geliştirme süreçleri Varış (1978) tarafından gerek okul içinde ve gerekse okul dışında Millî Eğitimin ve okulun amaçlarını etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen muhteva ve faaliyetlerin, uygun yöntem teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çabaların tümü şeklinde tanımlanmaktadır. Bir başka tanıma göre ise program geliştirme, bir eğitim programında bulunan hedef, içerik, öğrenme öğretme süreci ve değerlendirme öğeleri arasındaki dinamik ilişkiler bütünüdür (Demirel, 2006). Tanımlarda da görüldüğü gibi program geliştirme birden fazla işlem basamağından oluşan kapsamlı bir süreçtir. Bu sürecin başlıca aşamaları programın hazırlanması, hazırlanan programın denenmesi, denen programın değerlendirilmesi ve değerlendirilen programın düzeltilmesi olarak sıralanabilir. Bu aşamalar birbirini tamamlar ve bütünlük, bu bütünlük belli halkalardan oluşan bir aşamalar zinciridir. Bu zincirin halkalarından birinin kopması ya da eksik olması durumunda program geliştirme tam olarak gerçekleşmez (Uçan, 2001). Bir süreç olarak program geliştirme, durmaksızın eğitimin kalitesini ve işlevselliğini arttırmanın daha yeni, daha iyi, daha etkili ve daha verimli olan yollarını aramaktadır (https://education.alberta.ca/media/6809242/d_chapter1.pdf). Bu aşamada program geliştirme sürecini besleyen ve güçlendiren bir diğer önemli süreç ise program değerlendirmedir.

Program geliştirme ve program değerlendirme süreçleri farklı başlıklar altında ele alınsa da bu iki süreci birbirinden bütünüyle bağımsız olarak düşünmek mümkün değildir. Ornstein ve Hunkins (1998) program değerlendirmeyi “programların kabul edilmesi, değiştirilmesi ya da ret edilmesi kararının verilebilmesi için gerekli olan verilerin toplandığı bir dizi aşamalardan oluşan süreç ya da süreçlerdir” şeklinde tanımlamaktadır. Değerlendirme bir program geliştirme faaliyetinin önemli bir aşamasıdır ve sürekli bir yönünü oluşturur. Bu süreçte alınan sonuçlar veya dönütler programın daha iyi geliştirilmesi için kullanılır (Varış, 1988). Buna göre elde edilen veriler aracılığıyla hazırlanan programa devam, gözden geçirme veya yeni bir aşamaya geçme kararlarından biri alınmaktadır (Demirel, 2006).

Program değerlendirme sürecinde izlenmesi gereken birtakım adımlar bulunmakla birlikte bu aşamalar farklı biçimlerde ifade edilmiştir. Fitzpatrick ve arkadaşları (2004)’na göre program değerlendirme süreci hazırlık (planlama), uygulama ve değerlendirme olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Buna göre sürecin ilk ve en önemli basamağı olan planlama aşamasında değerlendirme amaçlı araştırma deseninin ve veri toplama yöntemlerinin tanımlanması, hangi ölçme araçlarının hangi amaçlarla ne zaman, nasıl ve kaç kez kullanılacağına belirlenmesi, bu araçların geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının yapılması yer almaktadır.

İkinci aşama olan uygulama aşamasında ise planlama aşamasında alınan kararlar doğrultusunda araştırma deseni, evren ve örneklem seçimi, verilerin toplanması, analiz edilmesi ve sonuçların yorumlanması gerçekleştirilmekte, değerlendirme raporlaştırılmaktadır. Program değerlendirmede son aşama olan değerlendirmenin değerlendirilmesi aşamasında ise değerlendirme sürecinde yaşanan eksiklik ve hataların ortaya çıkarılması amaçlanır (Sağlam ve Yüksel, 2007). Farklı bir bakış açısına sahip Kaya (1997) ise program değerlendirme sürecinde izlenmesi gereken aşamaları şu şekilde ifade etmiştir:

- 1- Anlamanın kesinleştirilmesi (program değerlendirmenin ne anlama geldiğinin ortaya konması),
- 2- Amacın belirlenmesi,
- 3- Anahtar tarafların belirlenmesi,
- 4- Olanakların ve engellerin belirlenmesi,
- 5- Yanıt aranacak soruların belirlenmesi,
- 6- Tasarımın kesinleştirilmesi,
- 7- Verilerin toplanması,
- 8- Verilerin çözümlenmesi ve
- 9- Sonuçların yorumlanması ve ilgililere bildirilmesi.

Verilen örneklerde program değerlendirme çalışmaları farklı aşamalara ayrılmış olsa da bu sürecin sistematik olarak devam ettirilmesi gerektiği ile ilgili ortak bir anlayış olduğu görülmektedir.

Program değerlendirme çalışmaları yansıtıcı (reflective), biçimlendirici (formative) ve düzey belirleyici (summative) olmak üzere üç farklı şekilde yürütülmektedir (Demirel, 2006). Program taslaklarının uygulama öncesinde eğitim paydaşlarının görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi yansıtıcı değerlendirme olarak adlandırılmaktadır. Hâlihazırda uygulanmakta olan mevcut programların uygulamasına ilişkin olarak yapılan değerlendirme çalışmaları biçimlendirici değerlendirme olarak isimlendirilirken; eğitim süreçleri sonunda programların belirlenen çıktılara ulaşma derecelerine göre yapılan, öğrencilerin öğrenme düzeylerini dikkate alan değerlendirme türü ise düzey belirleyici değerlendirmedir. Açıklanmış olan program değerlendirme türlerinden her biri eğitim programlarının yenilenmesi, geliştirilmesi ve güçlenmesi için önemli dönütler sunmakla birlikte programların amacı ve özelliğine göre içlerinden en uygun olanından yararlanılması gerekmektedir.

Ülkemizde yürütülen program değerlendirme çalışmaları incelendiğinde bu çalışmaların genel olarak iki düzeyde gerçekleştirildiği görülmektedir. Bunlardan ilki Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen ve resmi düzeyde yapılan program değerlendirme çalışmaları, ikincisi ise akademisyenlerin ve araştırmacıların lisansüstü tez, makale ve kongre/sempozyum bildirimleri şeklinde gerçekleştirdikleri özel çalışmalardır (Özdemir, 2009). Hazırlanan programların etkili bir şekilde değerlendirilerek daha nitelikli hale getirilebilmesi için her iki düzeyde yürütülecek çalışmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

2004 yılı itibari ile Milli Eğitim Bakanlığı tarafından alınmış olan karar doğrultusunda ilköğretim programlarından başlanılarak programlarda değişime gidilmiştir. Bu önemli karara gerekçe olarak mevcut programların yetersizliklerinin ve değişime olan ihtiyaçlarının altı çizilmiştir (MEB, 2004). Uygulama öncesinde belirlenmiş olan pilot okullar bünyesinde programlar denenerek bir önceki paragrafta da ifade edilmiş olan “

resmi” değerlendirme çalışmaları bakanlık tarafından yürütülmüştür. Söz konusu tarihten bu yana kullanılmakta olan ilköğretim programlarına ilişkin çalışmalar incelendiğinde ise değerlendirme çalışmalarının neredeyse tamamının “özel” çalışmalar ile devam ettirilmiş olduğu dikkati çekmektedir. Oysaki hazırlanmış olan programların niteliği ne olursa olsun program değerlendirme çalışmalarının sürekli bir şekilde yürütülerek elde edilen geribildirimler doğrultusunda programların gözden geçirilmesi gerekmektedir. İhtiyaçlara cevap verebilen, güncel ve geçerli bir program ancak bu şekilde geliştirilebilecektir. 2008 ve 2009 yıllarında Milli Eğitim Bakanlığınca öğretim programlarının güncellenerek niteliklerinin artırılabilmesi için bir adım atılmış olmasına rağmen, programlara birkaç kazanımın eklenip çıkartılması ya da ifade olarak düzeltilmesi şeklinde yapılan bu çalışmanın program geliştirme süreçleri açısından yeterli olmadığı düşünülmektedir.

2.5. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Öğretim programlarının bireylerin ve toplumun ihtiyaçlarına cevap verebilecek niteliğe ulaştırılabilmesi için uygulama öncesinde ve sonrasında yapılacak olan değerlendirme çalışmaları önem taşımaktadır. Ülkemizde gerçekleştirilen program geliştirme çalışmalarına genel olarak bakıldığında; geliştirilen programların kapsamlı bir şekilde değerlendirilmediği, bazılarının değerlendirilmesine rağmen belirlenen eksiklerin giderilmeye çalışılmadığı ya da yanlış uygulamalara yönelik tedbirlerin alınmadığı görülmektedir (Ünal, Coştu, Karataş, 2004). Değerlendirme süreçleri adına belirlenmiş olan bu eksiklikler sürekli olarak gelişim içerisinde olması gereken programların işlevlerini yerine getirememelerine neden olmaktadır.

Bu çalışma ile uygulanmakta olan ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik olarak yapılmış özel çalışmaların incelenerek programlara ilişkin önemli dönütler elde edilmesi hedeflenmiştir. Milli Eğitim Bakanlığı tarafından gerçekleştirilen sınırlı sayıdaki resmi çalışmalar belirli okullar bünyesinde ve bu okullarda yer alan öğretmenler ve öğrencilerle yürütülmektedir. Bu nedenden ötürü çalışma bulgularının program geliştirme süreçlerine ilişkin olarak ifade edilen aksaklıkların giderilmesi ve Talim Terbiye Kurulu tarafından yapılması beklenen program geliştirme çalışmaları için önemli dönütler sunacağı düşünülmektedir. Ayrıca konu ile ilgili alan yazındaki eksikliklerin belirlenerek araştırmacılar için farklı bakış açıları oluşturulması, yapılacak olan program geliştirme ve değerlendirme çalışmalarına yön gösterilmesi beklenmektedir. Araştırmada bu hedef doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

- 1- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezler yıllara ve üniversitelere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 2- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezlerin yazarları cinsiyete göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 3- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezlerin danışmanları unvanlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 4- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezler türlerine ve bu tezlerde kullanılan araştırma yöntemlerine göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 5- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezler incelenen öğretim programlarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 6- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezler çalışma gruplarına göre nasıl bir dağılım göstermektedir?

- 7- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezler yürütüldükleri illere göre nasıl bir dağılım göstermektedir?
- 8- İlköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezlere ait önemli bulgular nelerdir?

2. YÖNTEM

2.1 Model

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesine göre yürütülmüştür. Nitel araştırma, gözlem görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanır. Başka bir deyişle nitel araştırma, kuram oluşturmayı temel alan bir anlayışla sosyal olguları bağlı buldukları çevre içerisinde araştırmayı ve anlamayı ön plana alan bir yaklaşımdır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Nitel araştırma, bireylerin yaşamlarındaki rutin ve problemlematik anları ve anlamları tanımlayan çalışmaları ve çeşitli empirik materyal setini-vaka incelemesi, kişisel deneyim, içebakış, yaşam öyküsü, görüşme gözlemsel, tarihsel ve görsel metinler içermektedir (Kuş, 2003).

Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelenmesi, hemen her araştırma için kaçınılmaz olan bir veri toplama tekniğidir. Belge yoksa tarih de yoktur (Madge,1965). Doküman incelemesi, bir araştırma problemi hakkında belirli zaman dilimi içerisinde üretilen dokümanlar ya da ilgili konuda birden fazla kaynak tarafından ve değişik aralıklarla üretilmiş dokümanların geniş bir zaman dilimine dayalı analizini olanaklı kılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Doküman incelemesinde izlenmesi gereken bir dizi aşama bulunmaktadır. Bu araştırmada da doküman incelemesi yapılırken şu basamaklar izlenmiştir;

1. Dokümanlara ulaşma

Doküman inceleme sürecinin ilk basamağında öncelikli olarak araştırma soruları doğrultusunda hangi dokümanlara ihtiyaç duyulduğu ve bu dokümanlara nasıl ulaşılabileceği belirlenmiştir. Buna göre araştırmada kullanılacak olan lisansüstü tezlere ulusal tez merkezinden ulaşılmaya karar verilmiştir.

2. Orijinalliğin kontrol edilmesi

Doküman inceleme sürecinde elde edilen her doküman veri kaynağı olarak kullanılmayabilir. Bu nedenle araştırmada kullanılması planlanan dokümanlara (tezlere) ulaşıldıktan sonra, çalışmanın güvenilirliğini sağlayabilmek ve zaman/emek kaybetmemek adına dokümanlar kontrol edilmiştir. Araştırma amacı ve soruları ile örtüşmediği düşünülen tezler elenerek örneklemeden çıkarılmıştır.

3. Dokümanların anlaşılması

Bu aşamada araştırmada kullanılmasına karar verilen tezlerin araştırmacı tarafından anlaşılabilir olarak özümsemesi amaçlanmıştır. Buna göre tezlerin analizine başlanmadan önce konu başlıklarına göre düzenlenerek bilgisayar ortamına aktarılması sağlanmıştır.

4. Verilerin analiz edilmesi

İçerik analizinin kullanıldığı bu aşamada, örnekleme yer alan tezler araştırma sorularına göre incelenmiştir. Araştırmanın ilk yedi sorusu için elde edilen bulguların sunulmasında, frekans ve yüzde değerleri kullanılarak tablolar hazırlanmıştır. Diğer araştırma sorusuna ilişkin bulgular ise özetlenerek maddeler halinde sunulmuştur.

5. Verilerin kullanılması

Doküman incelemesinin son aşamasında, çalışmada elde edilen bulgular araştırmacı tarafından özetlenerek yorumlanmıştır. Benzer çalışma sonuçlarından da yararlandığı bu aşamada, alan yazına katkı sağlaması beklenen işevuruk öneriler sunulmaya çalışılmıştır.

2.2 Evren ve Örneklem

Bu araştırmanın evreni 2005-2014 yılları arasında eğitim programları alanında yapılmış olan lisansüstü tezlerden oluşmaktadır. Araştırmanın örnekleme ise bu çalışmalar içerisinde ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılan tezlerden oluşmaktadır. Buna göre araştırma, YÖK (Ulusal Tez Merkezi) veri tabanında erişim izni verilen 142 adet lisansüstü tez ile yürütülmüştür.

2.3 Kapsam ve Sınırlılık

2012-2013 eğitim-öğretim yılı itibari ile ilköğretim okulları ilköğretim ve ortaokul olarak ayrılarak 5. sınıflar ortaokulların bünyesinde eğitim görmeye başlamıştır. Ancak halen bazı derslerde ilköğretim 4 ve ortaokul 5. sınıflarda 2004 yılında hazırlanmış olan öğretim programları kullanılmaktadır. Söz konusu derslere ait programların değerlendirilmesine yönelik yapılan çalışmalar incelendiğinde büyük bir çoğunlukla programın bütün olarak ele alındığı görülmüştür. Bu nedenden ötürü çalışmada ilköğretim ya da ortaokul ifadesi yerine ilköğretim ifadesi kullanılarak 1-5.sınıflara ait bazı dersler çalışma kapsamına alınmıştır. Buna göre Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerine ait programlarının değerlendirilmesine yönelik tezler incelenmiştir.

2.4 Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada kapsamında incelenen tezler Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi'nden elde edilmiştir. Belirlenen anahtar kelimelerle yapılan taramalar kavram, tez başlığı ve anabilim/bilim dalına göre olmak üzere üç farklı şekilde gerçekleştirilerek ilgili tezler eksiksiz olarak ulaştırılması sağlanmıştır. Erişime açık olmayan tezler ait özetler araştırma problemlerine bütünüyle cevap vermediği için bu şekilde belirlenen 9 tez araştırma kapsamına alınmamıştır. Çalışmada kullanılan tezler içerik analizi yapılarak incelenmiştir. İçerik analizi genellikle çok sayıdaki metin içeriklerinin ortak yönlerini ortaya çıkarmak amacıyla, önemli olan anlamların yapılandırılmasına ve sınıflandırılmasına yönelik, nitelden nicele doğru genelleştirmeyi sağlayan bir yorum biçimidir (Gökçe, 2006). Sosyal bilimlerde kullanılan ve nitel araştırmalarda sıklıkla kullanılan içerik analizi, belirli kurallara dayalı kodlamalarla bir metnin bazı sözcüklerinin daha küçük içerik kategorileri ile özetlendiği sistematik, yinelenen bir tekniktir (Büyükoztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2009). Bu teknik ayrıca bir alanda var olan literatürü değerlendirmeye yardımcı olmaktadır (Falkingham ve Reeves, 1998). Tüm bu özelliklerinden ötürü program değerlendirme ile ilgili literatürün

taranmasıyla elde edilen veriler söz konusu teknikten yararlanılarak araştırma sorularına göre sistematik bir şekilde incelenmiş, düzenlenen veriler özetlenerek sunulup araştırmacı tarafından yorumlanmıştır.

3. BULGULAR

Bu bölümde tezlere ait bulgular araştırma sorularına göre sırasıyla sunulmuştur. Buna göre tezlerin üniversitelere ve yıllara göre dağılımı tablo 1’de yer almaktadır.

Tablo 1.

Çalışmada İncelenen Tezlerin Üniversitelere ve Yıllara Göre Dağılımı

	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Toplam
Abant İzzet Baysal	1		1		3	1		4	1	1	12
Adnan Menderes			1		1	1			1	1	5
Afyon Kocatepe		1	6		3	1	2		1		14
Ahi Evran							1				1
Anadolu			1			2					3
Ankara			1			1					2
Atatürk		1	2	1			3	1			8
Balıkesir		1			1		1				3
Başkent			1								1
Celal Bayar								1			1
Cumhuriyet						1					1
Çanakkale 18 Mart			1		2		2				5
Çukurova				1	2		1			1	5
Dokuz Eylül		1		1	1						3
Ege				1				1			2
Erzincan					1						1
Fırat			3	1	1	1	1			1	8
Gazi		1	5			3	1				10
Gaziantep							1				1
Gaziosmanpaşa			1		1						2
Hacettepe			1	1	1						3
İnönü			1								1
İstanbul		1			1						2
Kafkas			3								3
Kahramanmaraş					1						1
KTÜ				1	1	1					3
Marmara					1		1				2
Mehmet Akif								1			1
Mersin						1					1
M. Sıtkı Koçman							1				1
Mustafa Kemal	1										1
Necmettin Erbakan								3			3
Niğde			1								1
ODTÜ				1							1
Osmangazi			2	1							3
S. 19 Mayıs		1			1	1		1			4
Sakarya		1			1						2
Selçuk		1	2	3	2	1					9
Süleyman Demirel				1							1
Trakya					1			1			2
Uludağ		1									1
Uşak								1			1
Yeditepe				2	1						3
Yıldız Teknik				1							1
Yüzüncü Yıl			1	2							3
Toplam	2	11	33	18	27	15	15	14	3	4	142

Tablo 1’de görüldüğü gibi ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik olarak yapılmış olan tezler, 45 farklı üniversite bünyesinde yürütülmüştür. En fazla tezin yürütüldüğü ilk üç üniversite sırası ile Afyon Kocatepe Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi’dir. Tezlerin yıllara göre dağılımı göz önüne alındığında, en fazla tezin 2007-2009 arasında yapılmış olduğu görülmektedir. Bu yıllarda yürütülen 78 tez, tüm çalışmaların yarısından fazlasını (%55) oluşturmaktadır. Tabloda dikkati çeken bir diğer bulgu incelenen çalışmalarda son iki yılda önemli ölçüde düşüş yaşanarak 2013-2014 yıllarında toplamda 7 tezin tamamlanmış olmasıdır. İkinci araştırma sorusu ile tez yazarlarının cinsiyetlerine göre dağılımları incelenmiştir. Elde edilmiş olan veriler tablo 2’de sunulmaktadır.

Tablo 2.
Çalışmada İncelenen Tezlerin Yazarlarının Cinsiyetlerine Göre Dağılımı

Tez Yazarı	Kadın		Erkek		Toplam	
	f	%	f	%	f	%
	95	67	47	33	142	100

Tablo 2 incelendiğinde tezlerin çoğunluğunun kadın araştırmacılar tarafından gerçekleştirilmiş olduğu görülmektedir. Buna göre tezlerin %67’si kadın yazarlar tarafından hazırlanmıştır. Bir diğer araştırma sorusu ile incelenen tezlere danışmanlık yapan akademisyenlerin unvanlarına göre dağılımları incelenmiştir. Elde edilen bulgular tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3.
Çalışmada İncelenen Tezlerin Danışmanlarının Unvanlara Göre Dağılımı

	f	%
Öğretim Görevlisi Doktor	3	2
Yardımcı Doçent Doktor	84	59
Doçent Doktor	24	17
Profesör Doktor	31	22
Toplam	142	100

Tablo 3’te görüldüğü gibi incelenen tezlerin yarısından fazlası yardımcı doçent doktor unvanına sahip akademisyenler danışmanlığında gerçekleştirilmiştir. Diğer tez danışmanlarının unvanları incelendiğinde %22’lik bir oranla 31 teze profesör doktor, %17’lik bir oranla da 24 teze doçent doktor unvanına sahip akademisyenlerin danışmanlık yaptığı görülmektedir. Bu iki unvana sahip akademisyenlerin görev yapmış oldukları kurumlar incelendiğinde en fazla tez çalışmasının yürütülmüş olduğu Abant İzzet Baysal Üniversitesi ile Gazi Üniversitesi’nin listede yer alan ilk iki isim olduğu dikkati çekmektedir. Tezlerin türlerine ve yöntemlerine göre dağılımları tablo 4’te sunulmuştur.

Tablo 4.
Çalışmada İncelenen Tezlerin Türlerine ve Araştırma Yöntemlerine Göre Dağılımı

	Tez Türü		Araştırma Yöntemi		
	Yüksek Lisans	Doktora	Nitel	Nitel	Karma
f	125	17	87	30	25
%	88	12	61	21	18

Tablo 4 incelendiğinde %88’lik bir oranla, analiz edilen tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde olduğu görülmektedir. Buna göre çalışma kapsamındaki tezlerden yaklaşık olarak her 10 tezdən dokuzunun yüksek lisans düzeyinde olduğu söylenebilir. Çalışmalarda tercih edilmiş olan araştırma modelleri göz önüne alındığında, tezlerin yarıdan fazlasının (%61) nicel araştırma yöntemine gerçekleştirilmiş olduğu dikkati çekmektedir. Nitel ve karma yönteme göre yürütülmüş olan çalışmalar %21 ve %18 gibi yakın oranlarla çalışmaların geri kalan kısmını oluşturmaktadır. Veriler bütüncül bir yaklaşımla analiz edildiğinde ise doktora tezlerinde en fazla tercih edilmiş olan araştırma yöntemi karma yöntem iken (f: 7, %41) yüksek lisans tezlerinin %66’lık bir çoğunlukla (f: 82) nicel yöntemle yürütülmüş olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Tezlerde değerlendirmeye alınmış olan öğretim programlarına ilişkin veriler tablo 5’te sunulmaktadır.

Tablo 5.
Çalışmada İncelenen Tezlerin Öğretim Programlarına Göre Dağılımı

	f	%
Sosyal Bilgiler (4-5)	37	26
Fen ve Teknoloji (4-5)	34	24
Hayat Bilgisi (1-3)	23	16
Matematik (1-5)	22	15
Türkçe (1-5)	18	13
Diğer	8	6
Toplam	142	100

Tablo 5 incelendiğinde tezlerde en fazla incelenen öğretim programının sosyal bilgiler dersine ait olduğu görülmektedir. Buna göre söz konusu öğretim programı ile ilgili 37 tez çalışması yürütülmüştür. Fen ve teknoloji dersi öğretim programı oldukça yakın bir oranla (f: 34, %24) en fazla çalışılan ikinci program olarak karşımıza çıkarken en az çalışmanın Türkçe dersi öğretim programı ile ilgili gerçekleştirildiği görülmektedir. Sosyal bilgiler dersi öğretim programı ile ilgili çalışmaların sayısal olarak fazla olmasına rağmen, bunların içerisinde yalnızca 1 tanesinin doktora düzeyinde yapılmış olması dikkati çeken bulgular arasında yer almaktadır.

Tabloda yer alan diğer maddesi birden fazla öğretim programının” ilköğretim programı” başlığı altında bütüncül olarak değerlendirildiği çalışmaları kapsamaktadır. İncelenen tezlerin veri kaynaklarına göre dağılımı tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6.
Çalışmada İncelenen Tezlerin Veri Kaynaklarına Göre Dağılımı

	f	%
Öğretmen	90	63
Öğretmen-Öğrenci	13	9
Öğretim Programı	13	9
Öğrenci	12	9
Öğretmen-Okul Yöneticisi-Eğitim Denetmeni	4	3
Veli	3	2
Öğretmen-Okul Yöneticisi	2	1
Diğer	5	4

Tablo 6’da görüldüğü gibi incelenen tezlerin çoğunluğunda (f: 90, %63) verilerin kaynağını programların uygulayıcıları olan öğretmenler oluşturmaktadır. Öğretmen ve öğrencilerle birlikte yürütülmüş çalışmalar ile öğrencilerle yürütülmüş olan çalışmalar ise %9’arlık oranlarla tez yazarları tarafından tercih edilmiş diğer veri kaynaklarıdır. Aynı orana sahip 12 tez çalışması doküman incelemesi yöntemine göre yürütülmüş olup, bu çalışmaların veri kaynağını öğretim programlarının kendisi oluşturmaktadır. Diğer maddesinde yer alan 5 tez ise akademisyen ve öğretmen adaylarının katılımlarıyla yürütülmüştür. İncelen tezlerin örneklemlerine göre dağılımı tablo 7’de sunulmuştur.

Tablo 7.
Çalışmada İncelenen Tezlerin Yürütüldüğü İllere Göre Dağılımı

	f	%		f	%
Adana	3	2	İzmir	3	2
Afyon	12	9	Kars	3	2
Aksaray	2	1	Konya	6	5
Ankara	12	9	Kütahya	3	2
Balıkesir	4	3	Manisa	3	2
Bolu	5	4	Muğla	2	1
Burdur	2	1	Sakarya	3	2
Bursa	2	1	Samsun	4	3
Çanakkale	3	2	Tokat	2	1
Diyarbakır	3	2	Trabzon	2	1
Erzurum	5	4	Uşak	3	2
Eskişehir	2	1	Van	3	2
İstanbul	9	6	Diğer	41	29

Tablo 7 incelendiğinde en fazla tez çalışmasının yürütülmüş olduğu ilk 3 ilin sırasıyla Afyon (f: 12), Ankara (f: 12) ve İstanbul (f: 9) olduğu görülmektedir. Diğer başlığı altında sunulan birer tez çalışmasının yürütüldüğü iller ise Artvin, Aydın, Bartın, Bitlis, Denizli, Düzce, Edirne, Elazığ, Erzincan, Gaziantep, Hatay, Kayseri, Kilis, Kocaeli, Kırşehir, Kahramanmaraş, Malatya, Sivas, Şanlıurfa, Şırnak, Yozgat ve Zonguldak’tır. Yine bu madde içerisinde yer alan tezlerden 6 tanesi birden fazla ilde eşzamanlı olarak yürütülmüşken, 13 adet tez çalışmasında doküman incelemesi yönteminden yararlanıldığı için örneklem tayinine gidilmemiştir. Tüm bu veriler doğrultusunda incelenen tezlerin Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde yer alan 46 il genelinde gerçekleştirilmiş olduğu, bu nedenle tezlerde sunulan bulguların program değerlendirme süreçleri açısından önemli dönütler içerdikleri söylenebilir.

Son araştırma sorusu ile 2004 ilköğretim programlarının değerlendirilmesine yönelik yapılmış olan tezlere ait bulgular incelenerek özetlenmeye çalışılmıştır. Buna göre;

1. Çalışmalarda yer alan katılımcıların büyük bir çoğunluğunun, öğretim programları ile bu programlarda temele alınmış olan yapılandırmacı yaklaşıma ilişkin olumlu bir tutum içerisinde olmakla birlikte programların uygulanmasına ilişkin birtakım sıkıntılarında altını çizdikleri görülmüştür. Buna göre sınıf mevcutlarının kalabalık oluşu, okullardaki fiziki yetersizlikler, farklı sosyo-kültürel çevrelerde yer alan okullarda aynı programın uygulanmasının mümkün olmaması, programların tanıtımı amacıyla ilgili birimlerce verilen eğitimlerin nitelik olarak istenilen özelliklere sahip olmaması yanında yeterli sayıda hizmet

- İçerik eğitimin verilmemiş olması gibi başlıca nedenlerden ötürü programların istenilen verimlilikte kullanılmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
2. Birleştirilmiş sınıflarda görev yapan öğretmenlerle yürütülen çalışmalarda benzer bulgulara rastlanmakla birlikte bu tip kurumlarda programların etkin bir şekilde uygulanabilmesi için, öğretmenlerin alternatif etkinlik örneklerine programlarda yer verilmesi gerektiği yönünde görüş bildirdikleri görülmüştür.
 3. İlköğretim programları ile birlikte eğitim-öğretim süreçlerinde değişmesi beklenen öğretmen ve öğrenci rolünün uygulamaya yeterince yansımadağı, özellikle sınıf yönetimi konusunda öğretmenlerin birtakım problemler yaşadığı sonuçlarına ulaşılmıştır.
 4. Programlarda yer alan aktif öğrenme yöntem-teknikleri ile alternatif ölçme-değerlendirme etkinliklerinin kullanılmasında uyum sorunları yaşandığı ve bu sorunların önemli ölçüde öğretmenlerden kaynaklandığı görülmüştür. Öğretmenlerin büyük bir çoğunluğunun bu etkinlikleri zaman alıcı buldukları için tercih etmedikleri belirlenmiştir.
 5. Programların farklı değişkenler çerçevesinde değerlendirilmiş olduğu çalışmalar incelendiğinde, kıdem değişkenine göre 15 yıl ve üzeri mesleki tecrübeye sahip öğretmenlerin programlarla gelen değişime daha kapalı olduğu görülmüştür.
 6. Programlara ilişkin olarak yürütülmüş olan deneysel çalışmalarda, yapılandırmacı öğrenme yaklaşımının ve ilgili öğretim yöntem-tekniklerinin öğrenci başarısını arttırmada etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
 7. Fen ve Teknoloji dersi öğretim programına ilişkin olarak içeriğin günlük yaşamla ilişkili olduğu ve temel bilimsel süreç becerilerini geliştirebilecek nitelikte olduğu belirlenmiştir. Programda yer alan etkinliklerin kazanımlarla ilişkili olduğu ancak etkinlikler için ayrılan sürenin yeterli olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Etkinlikler için gerekli olan malzemelere ulaşmada sıkıntı yaşanması, programla ilgili olarak sıklıkla dile getirilmiş bir diğer bulgudur.
 8. Hayat Bilgisi dersi öğretim programında, kazanımların farklı hazırbulunuşluk seviyeleri dikkate alınarak hazırlanmadığı belirlenmiştir. İçeriğin günlük yaşamla ilgili olduğu ancak değerler eğitimi, karakter eğitimi, estetik ve sanat eğitimi konusunda birtakım eksikliklerinin olduğu ayrıca farklı zekâ alanlarına hitap etmediği sonucuna ulaşılmıştır. Programda yer alan ölçme-değerlendirme etkinliklerinin öğrenci performansını ölçmek için yeterli olmadığı ve programdaki becerilerin tamamını kapsamadığı belirlenmiştir.
 9. Matematik dersi öğretim programının yenilenen yapısı sayesinde dersin monotonluktan kurtularak daha cazip hale geldiği; programa eklenen konular ve programda yer alan etkinliklerin öğrenmeyi kolaylaştırdığı ancak programda sunulan etkinlik örneklerinin sayıca yetersiz olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Programın uygulanmasında yaşanan en temel sorun olarak, dersin etkinliklerle birlikte yürütülmesi için ayrılan zamanın yetersizliği ifade edilmiştir.
 10. Sosyal Bilgiler dersi öğretim programı kazanımlarının toplumsal ihtiyaçlardan hareketle düzenlendiği, açık ve anlaşılır olduğu, birbiriyle tutarlılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Programın içerik olarak günlük yaşantıyla ilişkili,

öğrenciler için zevkli, yaratıcılığı destekleyen, ezbercilikten uzak, diğer derslere ait öğretim programlarıyla tutarlı bir yapıya sahip olduğu belirlenmiştir. Programın öğrencilerin gelişim özellikleri, ihtiyaçları ve hazırbulunuşluk düzeyleri ile tam olarak örtüşmemesi ise kazanımlar, içerik ve öğrenme-öğretme süreçleri için ortak eksiklik olarak belirlenmiştir. Programda ayrıca değerler eğitimi ilgili kazanımlara yeterince yer verilmediği ve ilgili kazanımların sayısının artırılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

11. Türkçe dersi öğretim programının eleştirel ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirecek nitelikte hazırlandığı, bir önceki programda olmayıp 2004 yılı itibari ile ayrı bir öğrenme alanı olarak programda ilk kez yer almış olan görsel okuma ve görsel sunu alanının katılımcılarca olumlu karşılandığı sonucuna ulaşılmıştır. Görsel okumanın hızlı okumaya katkı sağladığı, şekil ve grafikler yoluyla bilginin kavranmasını kolaylaştırdığı, öğrencilerin girişimcilik ve iletişim becerilerini geliştirdiği belirlenmiştir. Programın getirmiş olduğu bir diğer farklılık olan ses temelli cümle yönteminin, öğrencilerin okumaya geçiş süresini kısalttığı ve okuma sırasında doğru heceleme yapmalarını sağladığı belirtilmiştir.

4.TARTIŞMA ve SONUÇ

Eğitim programlarının uygulamadaki başarısını belirleyen başlıca faktörlerden biri program öğelerinin sahip olduğu özelliklerdir. Bu nedenden ötürü program geliştirme süreçlerinin devamlılığı sağlanarak, daha nitelikli programların hazırlanması için çaba sarf edilmelidir. Programların niteliğinin artırılması için program geliştirme süreci ile birlikte düşünülmesi gereken bir diğer süreç ise program değerlendirmedir. Programların değerlendirmesi sonucunda elde edilen bulgular, program geliştirme çalışmalarını beslemekte ve güçlendirmektedir. Bu çalışma ile Milli Eğitim Bakanlığı bünyesindeki okullarda uygulanmakta olan öğretim programlarından bazılarının değerlendirmesi amacıyla yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi amaçlanmıştır. Buna göre 1-5.sınıf Türkçe, Matematik, Hayat Bilgisi, Sosyal Bilgiler ve Fen ve Teknoloji derslerine ait programların değerlendirildiği 142 tez, araştırma soruları çerçevesinde analiz edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre, en fazla tez çalışmasının yürütülmüş olduğu ilk üç üniversitenin Afyon Kocatepe Üniversitesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi ve Gazi Üniversitesi olduğu görülmüştür. Adı geçen üniversitelerin kuruluş tarihlerinden bu yana akademik geçmişleri ve mevcut durumları (akademik kadro, öğretim programları, lokasyon vb.) göz önüne alındığında bu üniversitelerde yapılmış olan çalışmaların sayıca fazla oluşu beklendik bir durumdur. Listede yer alan diğer isimler incelendiğinde, farklı coğrafi bölge ve şehirlerden 45 farklı üniversitede konu ile ilgili tez çalışmalarının yürütülmüş olması alan yazın açısından olumlu görülmele birlikte; 2014 yılı itibari ile Türkiye’de 123’ü devlet 73’ü vakıf üniversitesi olmak üzere toplamda 196 üniversitenin bulunduğu düşünüldüğünde özellikle gelişmekte olan genç üniversiteler ile vakıf üniversitelerinin listede yeterince almamış olduğu söylenebilir. Tezlerin yıllara göre dağılımı incelendiğinde 142 çalışmanın yarısından fazlasının 2007-2009 yılları arasında yapılarak son iki yılda yapılmış olan çalışma sayısının oldukça düşmüş olması program değerlendirme ve beraberinde program geliştirme süreçlerinin sürekliliği için istendik olmayan bir durum olarak görülmektedir. Şüphesiz canlı birer yapıya sahip olan öğretim programlarının işlevselliğini sürdürebilmesi için güncel verilerin elde edilmesi

gerekmektedir. Bu nedenden ötürü program değerlendirme çalışmalarının sistematik olarak devam ettirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

İncelenen tezlerin yazarlarının cinsiyetleri göz önüne alındığında tezlerin çoğunluğunun kadın yazarlar tarafından hazırlanmış olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Çakıcı ve Ilgaz (2011) çalışmalarında 2005-2010 yılları arasında fen ve teknoloji dersi öğretim programı ile ilgili tezleri incelemiş ve benzer şekilde tezlerin büyük çoğunluğunun bayan yazarlar tarafından hazırlanmış olduğunu belirlemiştir. Tezlerde yazarlara rehberlik etmiş olan danışmanların unvanları incelendiğinde ise tezlerin yarısından fazlasının yardımcı doçent unvanına sahip danışmanlarca desteklenmiş olduğu belirlenmiştir. Saraçoğlu (2010) çalışmasında benzer sonuçlara ulaşarak, eğitim programları ve öğretim alanında incelemiş olduğu tezlerin % 23,61’i profesör doktor, % 13,89’u doçent doktor, % 61,11’i yardımcı doçent doktor ve % 01,39 diğer öğretim elemanları tarafından yönetilmiş olduğunu belirlemiştir. Bu duruma neden olarak üniversitelerde görev yapmakta olan öğretim üyelerinin çoğunlukla yardımcı doçent doktor unvanına sahip akademisyenlerden oluşuyor olması, YÖK tarafından belirlenmiş olan kriterler nedeniyle akademisyenlerin doçentlik unvanına ulaşma konusunda yaşamış oldukları zorluklar, öğretim üyelerine ayrılan kadro sayısının yeterli olmaması ve diğer çeşitli nedenlerden dolayı akademisyenlerin farklı kadrolarda çalışmak durumunda bırakılmaları sıralanabilir. Yardımcı doçent doktor statüsündeki akademisyenlerin üniversitelerdeki öğretim üyelerinin çoğunluğunu oluşturması ve özellikle genç üniversitelerde doçent doktor/profesör doktor unvanına sahip akademisyenlerin sınırlı sayıda görev yapıyor olması lisansüstü programların açılması ve devamlılığı konusunda da birtakım sıkıntıların yaşanmasına neden olmaktadır. Tablol’de yer alan listede oldukça sınırlı sayıda genç üniversitenin yer alması ve çalışmada incelenen tezlerin büyük çoğunluğunun yüksek lisans düzeyinde oluşu bu görüşü desteklemektedir. Doktora düzeyinde yapılmış olan tezlerin sayıca az oluşunun yanı sıra bu çalışmaların asgari 23 yıllık bir geçmişe sahip olan belirli üniversiteler bünyesinde yürütülmüş olması da bir diğer destekleyici bulgu olarak sunulabilir.

Araştırma kapsamında analiz edilen tezler yöntem olarak ele alındığında, %61’lik bir oranla nicel çalışmaların yapıldığı ve veri kaynağı olarak %63’lük bir çoğunlukla öğretmen görüşlerinden yararlanıldığı sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ayrıca katılımcılardan alınan görüşler için sıklıkla araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan anket formlarından kullanıldığı görülmüştür. Ozan ve Köse (2014), 2007-2011 yılları arasında “Eğitim Programları ve Öğretim” (EPÖ) alanında yayınlanmış makaleleri inceledikleri çalışmalarında benzer sonuçlara ulaşmıştır. Buna göre inceledikleri makalelerin 277’si (% 81,5) nicel, 40’i (% 11,8) nitel ve 23’ün (% 6,8) karma yöntemle sahip olduğunu belirlemiştir. Küçüköğlü ve Ozan (2013) da, sınıf öğretmenliği alanında yapılan tezlerin tezlerin 296’sı (% 64) nicel, 110’u (% 22,9) nitel ve 60’ı (% 13) da karma yöntemle göre hazırlandığı sonucuna ulaşmıştır. Yenilmez ve Sölpük’ün (2013) matematik dersi öğretim programı ile ilgili yapılmış olan tezleri inceledikleri çalışmalarında, tezlerde çoğunlukla nicel yöntemlerin kullanıldığı ve programların değerlendirilmesi için öğretmen görüşlerinin alındığı sonucuna ulaşmışlardır.

Öğretim programlarının etkililiğinin belirleyicileri hiç şüphesiz o programın kullanıcıları olan öğretmenlerdir. Unutulmamalıdır ki programların felsefesi ve yaklaşımı ne olursa olsun bunları uygulamaya dönüştürecek olan kişiler öğretmenlerdir. Bu nedenden ötürü öğretim programlarının değerlendirilmesi ve hatta öncesinde program geliştirme

sürecinde öğretmenlerden alınacak olan görüşler önem taşımaktadır. Ancak unutulmaması gereken bir diğer gerçek tek tip yürütülen çalışmaların belirli bir çerçevede etrafında şekillenecek olmasıdır. Tüm bu gerekçelerden ötürü yapılacak olan çalışmalarda diğer paydaşların da görüşlerinin alınarak, öğretim programlarının farklı bakış açılarına göre değerlendirilmesi önerilebilir. Ayrıca alan yazında bir eksikli olarak belirlenmiş olan nitel verilerin de çalışmalara dâhil edilmesi ile elde edilecek olan bulguların derinleştirilebileceği düşünülmektedir.

Çalışmada incelenen tezlerde, sosyal bilgiler ile fen ve teknoloji derslerine ait programların değerlendirdiği tezlerin sayısal olarak daha fazla olduğu, en az tez çalışmasının Türkçe dersi öğretim programı ile ilgili yapılmış olduğu görülmüştür. Buna göre yapılacak olan yeni çalışmalar öncesinde araştırmacıların alan yazında belirlenmiş bu eksikliği dikkate almaları önerilebilir. Tezlerin yürütülmüş olduğu iller dikkate alındığında ise Afyon (f: 12), Ankara (f: 12) ve İstanbul (f: 9) en fazla tezin yapıldığı 3 il olmakla birlikte, 43 farklı ilde daha program değerlendirilmesine yönelik çalışmaların gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bıkmaz ve diğerleri (2013) benzer şekilde EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin en fazla Ankara'da gerçekleştiği sonucuna ulaşmıştır. Saban (2009) da, eğitim bilimleri alanında gerçekleştirilen nitel çalışmaların (%31) en fazla Ankara'da yürütüldüğünü belirlemiştir.

Öğretim programlarının ülke genelinde etkin bir şekilde uygulanabilmesi esneklik, uygulanabilirlik, işlevsellik, ekonomiklik başta olmak üzere, programların sahip olduğu özelliklerle doğrudan ilişkilidir. Bu nedenle programların söz konusu özellikleri sağlayacak nitelikte geliştirilmesi gerekmektedir. 2004 programlarının uygulanması öncesinde, benzer bir bakış açısıyla Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 9 ilde yapılmış olan pilot uygulamalar ile hazırlanan programlardaki eksikliklerin belirlenmesi ve programların istenilen niteliklere ulaştırılmasına yönelik geribildirimler alınması hedeflenmiştir. Ancak bu tarih sonrasında bakanlıkça yapılmış olan benzer bir çalışma olmaması; pilot uygulamaların yürütüldüğü örneklemde yer alan illerin incelenen tez çalışmalarındaki kadar çeşitli olmayışı; uygulama öncesinde yapılan pilot uygulamaların programların uygulanmasından sonra yapılması beklenen, program değerlendirme aşamalarına uygun bir şekilde yürütülmüş olan, biçimlendirici ve düzey belirleyici değerlendirmelerle desteklenmemiş olması bir eksiklik olarak görülmektedir. Söz konusu eksikliğin giderilmesi için önemli bir birikimin yansımaları olan lisansüstü çalışma sonuçlarından yararlanılabileceği düşünülmektedir. Bu verilerin ilgili birimlerce kullanılması ile program geliştirme mekanizmaları için gerekli olan geçerli, güvenilir ve güncel bilgilere pratik bir şekilde ulaşılması sağlanacaktır. Aynı zamanda rafa kaldırılan çalışmaların sayısı biraz olsun azaltılarak gelecekte yapılacak çalışmalar için araştırmacıların motive edilmesinin sağlanacağı düşünülmektedir.

Çalışmada son olarak, öğretim programlarına ilişkin tezlerde ortaya konulmuş bulgular incelenmiştir. Buna göre öğretim programlarının ve beraberinde öğrenme-öğretme süreçlerine getirilmiş olan yeniliklerin genel olarak olumlu değerlendirildiği görülmüştür. Programın çatısını oluşturan yapılandırmacı yaklaşıma da benzer bir bakış açısıyla yaklaşan katılımcıların, bu yaklaşımın en önemli yansımalarından olan aktif öğrenme yöntemleri ile alternatif ölçme-değerlendirme tekniklerinin öğrenme ortamlarında kullanılması ile ilgili olumlu görüş bildirdikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmaların çoğunluğunda katılımcıların programların uygulayıcıları olan öğretmenler olduğu hatırlandığında bu sonuçlar hazırlanan programların okullarda etkin bir şekilde

kullanılacağını düşündürmektedir ancak tezlerde ortak olarak saptanmış olan diğer bazı bulgular aslında uygulamada birtakım aksaklıklar olduğunu ortaya koymaktadır.

Tezlerde ortak olarak öğrenme-öğretme süreçleri ve öğrencilerden kaynaklanan yetersizliklerden dolayı öğretim programlarının istenilen verimlilikte uygulanamadığı; öğretmenlerin programların felsefesi ve dayandığı temel ilkeleri tam olarak anlayamamış oldukları görülmüştür. Öğretmenlerin sınıf içerisinde değişmesi gereken rollerini bırakmak istemedikleri; birikimleri ve meslektaşları ile yapmış oldukları bilgi paylaşımları sonucunda kendilerince bir öğretim süreci planlamış oldukları görülmüştür. Tüm bunlar göz önüne alındığında, 10 yılın sonunda programların okullarda nasıl ve ne derecede uygulandığının belirlenerek başta öğretmenler olmak üzere program paydaşlarının bilgilendirilmesi önerilebilir. Bu şekilde yapılacak olan bir eğitim desteği ile programların planlanan şekilde uygulanamayıpına neden olan engelleri kaldıracığı öngörülmektedir. Öğretim programları ile tezlerde ifade edilmiş olan diğer sonuçlar da dikkate alındığında, her derse ait programın revize edilmesi gerektiği söylenebilir. Her ne kadar MEB tarafından bu yönde çaba gösterilmiş olup 2008 ve 2009 yıllarında ilköğretim programların niteliklerinin artırılabilmesi için programlarda yer alan bazı kazanımlar düzeltilmişse de, programlarda köklü bir değişikliğe gidilmediğinden ötürü ne yapılan çalışmaların program değerlendirme şeklinde ifade edilmesinin ne de düzeltilmiş olan programların “yeni” birer program olarak sunulmasının doğru olmadığı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Altın, N. (2004). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan yüksek lisans tezlerinin analizi (Ankara, Gazi ve Hacettepe Üniversitesi). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Ankara.
- Balcı, A. (2001). Sosyal bilimlerde araştırma: Yöntem, teknik ve ilkeler. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Bıkmaz, F. Aksoy, E. Tatar, Ö. & Altınyüzük Atak, C. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009), *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 38(168), 288-303.
- Büyükoztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri. (4. Baskı)*. Ankara: PegemA Akademi.
- Çakıcı, Y. & Ilgaz, G. (2011). 2004 yılı ilköğretim fen ve teknoloji programı ile ilgili 2005-2010 yılları arasındaki tezlerin incelenmesi, *M.Ü. Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 34,35-47.
- Demirel, Ö. (2006). *Eğitimde program geliştirme: kuramdan uygulamaya*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Erden, M. (1993). *Eğitimde program değerlendirme*. Ankara: A. Pegem Yayıncılık.
- Falkingham, L. T. ve Reeves, R. (1998). Context analysis a technique for analysing research in a field, applied to literature on the management of R & D at the section level. *Scientometrics*, 42(2), 97-120.
- Fitzpatrick, J. L., Sanders, J. R. & Worthen, B. L. (2004). *Program evaluation alternative approaches and practical guidelines*. Boston: Pearson Education Inc.Lipsey.
- Gökçe, O. (2006). *İçerik analizi, kuramsal ve pratik bilgiler*. Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Gözütok, F.D. (2003). Türkiye'de program geliştirme çalışmaları. *Milli Eğitim*, 160.
- Güven, S. (2008). Sınıf öğretmenlerinin yeni ilköğretim ders programlarının uygulanmasına ilişkin görüşleri. *Milli Eğitim*, 177, 224-236.
- Kablan, Z. Topan, B. & Erkan, B. (2013). Sınıf içi öğretimde materyal kullanımının etkililik düzeyi: bir meta-analiz çalışması, *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(3), 1629-1644.
- Kaya, Z. (1997). Eğitimde program değerlendirme sürecinin temel işlemleri. Gazi Üniversitesi, *Endüstriyel Sanatlar Eğitim Dergisi*, 5(5), 59-72.
- Kaya, M. F. (2013). Coğrafya eğitiminde yönelimler:2012 yılına kadar yapılan lisansüstü tezler üzerine bir meta-analiz çalışması, *Marmara Coğrafya Dergisi*, 27, 282-313.
- Kuş, E. (2003). *Nitel- nitel araştırma teknikleri*. Ankara. Anı Yayıncılık.
- Küçükahmet, L. (2009). *Program Geliştirme ve Öğretim*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Küçüköğlü, A. & Ozan, C. (2013). Sınıf öğretmenliği alanındaki lisansüstü tezlere yönelik bir içerik analizi, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (12), 27-47.
- Lipsey, M & Wilson, D. (2000). *Practical meta-analysis*. Londra: Sage
- Madge, J. *The Tools of Science An Analytical Description of Social Science Techniques*. Anchor Books Doubleday and Comp.1965.
- MEB. (2004). Milli Eğitim Bakanlığı Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı 12.07.2004 tarih ve 114, 115, 116, 117 ve 118 sayılı kararları
- Özdemir, M. (2009). Eğitimde program değerlendirme ve Türkiye'de eğitim programlarını değerlendirme çalışmalarının incelenmesi, *Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi*. 4(2), 126-149.

- .Yenilmez, K. & Sölpük, N. (2014). Matematik dersi öğretim programı ile ilgili tezlerin incelenmesi (2004-2013), *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 33-42.
- Oliva, P. F. (1988). *Developing the curriculum, (second edition)*. Boston: Scott, Foresman and Compnay.
- Ornstein, A. and Hunkins, F. *Curriculum: foundations, principle and issues*. (1998). Boston, MA: Allyn & Bacon. Chapter 10: Curriculum Implementation.
- Ozan, C. & Köse, E. (2014). Eğitim Programları ve Öğretim Alanındaki Araştırma Eğilimleri, Sakarya University Journal of Education, 4(1), 116-136.
- Saban, A., Eid Koçbeker, N., Saban, A., Alan, S., Doğru, S., Ege, İ., Arslantaş, S., Çınar, D. & Tunç, P. (2009). Eğitim bilimleri alanında nitel araştırma metodolojisi ile gerçekleştirilen çalışmaların değerlendirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü IV. Lisansüstü Eğitim Sempozyumu, (19-21 Ekim 2009).
- Sağlam, M. & Yüksel, İ. (2007). Program değerlendirmede meta-analiz ve meta-değerlendirme yöntemleri. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18.
- Saracaloğlu, A. S. & Dursun F. ,Türkiye’de eğitim programları ve öğretim alanındaki lisansüstü tezlerinin incelenmesi,1 Ulusal Eğitim Programları ve Öğretim Kongresi, 15 Mayıs 2010.
- Uçan, A. (2001). Türkiye’de öğretmenlik mesleğine genel bir bakış. Öğretmen Yetiştirme ve Öğretmen Eğitiminde Kalite Paneli (22 Kasım 2000). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 53-102.
- Ünal, S. Coştu, B. & Karataş, F.Ö. (2004). Türkiye’de fen bilimleri alanındaki program geliştirme çalışmalarına genel bakış. *G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 24(2), 183-202.
- Üstün, U. & Eryılmaz, A. (2014). Etkili araştırma sentezleri yapabilmek için bir araştırma yöntemi: meta-analiz. *Eğitim ve Bilim*, 39 (174), 1-32.
- Varış, F. (1988). Eğitimde program geliştirme. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi.
- Yıldırım, A, & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (6.Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- https://education.alberta.ca/media/6809242/d_chapter1.pdf) 14.02.2015 tarihinde ulaşılmıştır.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

There are many determining factors in order to raise the targeted outcomes of the education processes. It is obvious that curricula are one of the first thought of these factors. The qualifications of the curricula and the level of benefit from them are critically important to reach the education objectives. Curricula may be seen as road maps for these objectives. On this account, the curriculum development processes, which conducted for raising the qualifications of the curricula, should remain continuously. Curriculum development, as a process, continually strives to find newer, better, more effective and efficient means of improving the quality and relevance of education. As such, processes for curriculum development include reviewing, planning, developing, implementing and maintaining curriculum (https://education.alberta.ca/media/6809242/d_chapter1.pdf).

The curriculum development process systematically organizes what will be taught, who will be taught, and how it will be taught. Each component affects and interacts with other components. The basic steps of the curriculum development processes may be listed as preparation of the curriculum, testing of the curriculum, assessment of the tested curriculum and readjustment of the assessed curriculum. These steps accomplish and complete each other. This entirety is a span, which consists of obvious circulars. In case of break or absence of a circular, curriculum development doesn't occur perfectly (Uçan, 2001). Another process, which sustains and strengthens curriculum development, is curriculum evaluation.

Oliva (1988) defines curriculum evaluation as the process of delineating, obtaining, and providing useful information for judging decision alternatives. The primary decision alternatives to consider based upon the evaluation results are: to maintain the curriculum as it is; to modify the curriculum; or to eliminate the curriculum. Ornstein and Hunkins (1998) define curriculum evaluation as "a process or cluster of processes that people perform in order to gather data that will enable them to decide whether to accept, change, or eliminate something- the curriculum in general or an educational textbook in particular". Although curriculum development and evaluation discussed under different titles, it is not practicable to think these processes entirely irrelevant. Evaluation is one of the important steps of the curriculum development and generates the continuous part of it. The acquired results and feedback of this process are used for developing curriculum in a better way (Varış, 1988). Accordingly, by the help of the landed data it is decided to continue implementing curriculum, reviewing the curriculum or keep going with a new step (Demirel, 2006). When the curriculum evaluation studies in our country considered, it is seen that this studies generally conducted in two ways. First one is the official curriculum evaluation studies, implemented by Ministry of National Education; the second one is the private (unofficial) studies carried out by the academicians and researches as thesis, dissertation, manuscript or presentations of congress/symposiums (Özdemir, 2009).

2. Method

In this study, it was aimed to obtain effective feedback for curriculum development processes by analyzing the private studies, about evaluation of the primary education curricula. It was also purposed to present important and useful information for future studies by identifying the defectiveness in the literature. The study was conducted in

accordance with document analysis, which is a method of qualitative research. The sample group of the study consisted of the dissertations about evaluation of primary education curricula, prepared within 2005-2014. Accordingly, the study was conducted with 142 accessible dissertations achieved from the database of CoHe (Council of Higher Education). All of the primary education curricula were not included in the study and therefore dissertations about curriculum of Turkish, Mathematics, Life Sciences, Social Studies and Science courses at 1-5 level were analyzed. Owing to the fact that, the abstracts of the inaccessible dissertations were inadequate at responding the research questions, dissertations like this weren’t included in sample group and 9 dissertations were omitted. Content analysis was used to examine the dissertations in accordance with research questions.

3. Findings, Discussion and Results

According to the findings of the study it was seen that in terms of the number of thesis written the first three universities were Afyon Kocatepe University, Abant İzzet Baysal University and Gazi University. It was also seen that more than half of the analyzed thesis were written between 2007-2009 and the numbers of written thesis were dramatically decreased in the last two years. In light of the foregoing it is thought that curriculum development studies should be promoted to carry on systematically, especially the ones done in developing young universities. It was found out that most of the analyzed theses were written by female searchers by the counseling of assistant professors and conducted according to the quantitative method. Also it was found out that teachers’ opinions were frequently used as data source in the thesis Accordingly it is recommended to evaluate the curricula from different point of views by taking other stakeholders opinions in the future studies. Also as it is identified as an absence in the literature, the findings of these studies may be deepen and refine by making greater number of qualitative searches. Because the minimum numbers of thesis were written about evaluation of the Turkish Lesson Curriculum, this may be also considered by the searchers before the new studies.

In the analysis process of the study the findings of the thesis about the primary education curricula were investigated. Accordingly it was found that not only the curricula but also the innovations brought into the teaching-learning environments were evaluated positively however because of the absence caused from the students and teaching-learning environments the curricula couldn’t be utilized efficiently. Also it was seen that teachers couldn’t understand adequately the philosophy of the curricula and the basic principles based on. Considering the results of the study, it is recommended to identify how effectively do the curricula used at the schools and update the stakeholders especially teachers at the end of the 10th year. With the help of such an educational support it is predicted to eliminate barriers that prevent implementing the curricula efficiently. In addition to this it is thought that the other presented findings of the dissertations should also be considered and the curriculum of each lesson should be revised.